

Sygn. akt II UK 554/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 sierpnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Roman Kuczyński

SSN Maciej Pacuda (uzasadnienie)

w sprawie z wniosku O. B. Sp. z o.o. w G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z.
z udziałem zainteresowanych D. W. i innych, o podstawę wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 6 sierpnia 2014 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 20 listopada 2012 r., .

1. uchyla zaskarżony wyrok w odniesieniu do zainteresowanych P. W., G. B., K. N., S. K. i A. W. w części dotyczącej wliczenia do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne "premił lojalnościowych" i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego,

2. oddala skargę kasacyjną w pozostałej części.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. decyzjami z dnia: 27 maja 2010 r., 28 maja 2010 r., 31 maja 2010 r., 1 czerwca 2010 r., 2 czerwca 2010 r., 4 czerwca 2010 r., 7 czerwca 2010 r., 8 czerwca 2010 r., 25 czerwca 2010 r., 28 czerwca 2010 r. oraz 29 czerwca 2010 r. stwierdził, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne za D. W., i innych stanowi niewykazany w deklaracjach przez płatnika składek O. B. Sp. z o.o. z siedzibą w G. przychód za okresy i w wysokościach szczegółowo wymienionych w tych decyzjach.

Organ rentowy przyjął, że podstawy wymiaru składek nie stanowi jedynie część wynagrodzenia w wysokości odpowiadającej równowartości diety przysługującej z tytułu podróży służbowych poza granicami kraju, za każdy dzień pobytu, określonej w przepisach w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi poza granicami kraju, z tym zastrzeżeniem, że tak ustalony miesięczny przychód stanowiący podstawę wymiaru składek nie może być niższy od kwoty przeciętnego wynagrodzenia. Ponadto do podstawy wymiaru składek doliczono kwoty wypłacone z tytułu „premi za lojalność”, ponieważ świadczenie pieniężne nazwane „premią za lojalność” nie zostało wyłączone rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

Płatnik składek O. B. Sp. z o.o. z siedzibą w G. złożył odwołania od wyżej opisanych decyzji, wnosząc o uchylenie tych decyzji w całości.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Z. wyrokiem z dnia 24 stycznia 2012 r. zmienił zaskarżone decyzje w ten sposób, że ustalił, iż kwoty wypłacone przez odwołującą się Spółkę zainteresowanym pracownikom jako diety z tytułu podróży służbowych (w wysokościach szczegółowo wskazanych w wyroku) nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (punkt 1), kwoty wypłacone zainteresowanym z tytułu tzw. „premi lojalnościowej” w wysokościach szczegółowo określonych w zaskarżonych decyzjach nie stanowią podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (punkt 2), a w pozostałym zakresie oddalił odwołanie (punkt 3), znosząc wzajemnie między stronami koszty procesu (punkt 4).

Sąd Okręgowy ustalił, że O. B. Sp. z o.o. z siedzibą w G. prowadzi działalność gospodarczą w zakresie produkcji materiałów budowlanych i usług budowlanych. Obecnie zatrudnia około 200 pracowników, którzy pracują zarówno w kraju jak i za granicą.

Co do zasady umowy o pracę z pracownikami zawierane były na czas określony z możliwością ich dwutygodniowego wypowiedzenia. Jako stanowisko pracy wskazywano: pracownik budowlany, a jako miejsce pracy: G. Wynagrodzenie określano jako minimalne, jednocześnie w każdej z umów zawarty był zapis: „w przypadku oddelegowania do pracy do Belgii - wynagrodzenie według prawa belgijskiego”.

Płatnik składek wypłacał pracownikom oddelegowanym do pracy za granicą kwoty tytułem zwrotu kosztów podróży służbowej na podstawie rozliczanych poleceń wyjazdu służbowego. Ponadto płatnik składek wypłacał pracownikom wysłanym do pracy na terenie Belgii tzw. „premię lojalnościową”. Premia ta przysługiwała za lojalność pracy w sektorze budownictwa, w związku z trudnymi warunkami pracy.

Obowiązkiem płatnika składek była wpłata kwoty stanowiącej 9% wynagrodzenia do urzędu belgijskiego, który rozsyłał ją po roku czasu do zatrudnionych pracowników. Z uwagi na błędy w nazwiskach, adresach i numerach kont połowa pracowników nie otrzymała pieniędzy. Z tego względu płatnik składek O. B. Sp. z o.o. uzyskała zwolnienie z płatności świadczenia na rzecz Biura Pracodawców ds. Organizacji i Kontroli (EOOC). Zwolnienie zostało udzielone na podstawie umowy z E., według postanowień której spółka była zobowiązana do wypłacenia świadczenia w wysokości 9% bezpośrednio pracownikom.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, odwołanie płatnika składek O. B. Sp. z o.o. z siedzibą w G. okazało się częściowo zasadne. Sąd ten doszedł do przekonania, iż w sprawie należało m.in. rozstrzygnąć, czy po stronie pracowników w związku z dokonanymi na ich rzecz wypłatami tytułem zwrotu kosztów podróży służbowej w określonych latach powstał przychód, nawet jeśli w latach kolejnych pracownicy ci dokonywali zwrotu otrzymanych z tego tytułu kwot. Sąd pierwszej instancji powołał się w tym zakresie na art. 18 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych oraz § 2 ust. 1 pkt 15 i 16, rozporządzenia

Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania postawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, a także na art. 10 ust. 1 pkt 1, art. 12 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Zauważył ponadto, że odwołująca się ostatecznie przyznała, iż na skutek błędnych interpretacji przepisów dochodziło do nieprawidłowego wypłacania pracownikom oddelegowanym do pracy za granicą kwot tytułem zwrotu kosztów podróży służbowej na podstawie rozliczenia poleceń wyjazdu służbowego i decyzją zarządu Spółki anulowano - jako niezgodne z prawem - polecenia wyjazdu służbowego wystawiane pracownikom wysłanym do Belgii, gdzie było przecież ich stałe miejsce pracy. W sprawie nie było też sporu, że płatnik składek wypłacił zainteresowanym pracownikom określone kwoty tytułem zwrotu kosztów podróży służbowej oraz okolicznością przyznaną ostatecznie przez pozwanego było, iż w konsekwencji zainteresowani P. W., P. W., M. W., M. W., G. B., K. N., S. K., A. W. zwrócili płatnikowi składek nienależnie wypłacane na ich rzecz diety. Pozostali zainteresowani są natomiast wzywani do ich wpłaty.

Zdaniem Sądu Okręgowego, mając na uwadze art. 10 ust. 1 pkt 1 i art. 12 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, nie ulega wątpliwości, że po stronie zainteresowanych, którzy tych nienależnych świadczeń nie zwrócili, powstało określone przysporzenie i tym samym odwołania płatnika składek w tym zakresie należało oddalić.

Inaczej należało zaś oceniać sytuację, kiedy pracownik zwrócił w całości lub w części dokonaną na jego rzecz z tego tytułu wypłatę jako nienależną. W tej sytuacji, w ocenie Sądu pierwszej instancji, nie powinny stanowić podstawy wymiaru składek środki pieniężne niepodjęte lub zwrócone, gdyż pracownikowi wówczas nie można przypisać żadnego trwałego przysporzenia majątkowego lub innego przychodu, który może stanowić podstawę wymiaru składek.

Sąd pierwszej instancji przyznał, że przepisy nie uzależniają uznania, iż nastąpiło przysporzenie czy przychód od tego, czy są one trwałe czy też nie. Jednakże, w ocenie tego Sądu, niecelowe byłoby - w sytuacji, kiedy organ rentowy nie wyegzekwował jeszcze składki od danego przychodu, a przychód ten został zwrócony jako nienależny - nieuwzględnienie tego zwrotu w postępowaniu

odwoławczym i odsyłanie odwołującą się do składania korekty w deklaracjach, w celu zwrotu zapłaconej składki od wypłaty, którą odwołującą się zwrócono.

Rozważając kwestię tzw. „premię za lojalność” Sąd Okręgowy podniósł z kolei, że - jak wyjaśnił płatnik składek w odwołaniach i czego pozwany nie kwestionował - przy belgijskiej Konfederacji Budownictwa działa fundusz, który za pośrednictwem kasy Office Patronal d'Organisation et de Contrôle des Régimes de Sécurité d'Existence (skrót francuski OPOC, skrót niderlandzki PDOK) pobiera od wszystkich przedsiębiorców budowlanych na terenie Belgii składki od wynagrodzeń (9,12%) na rzecz rocznych premii wypłacanych pracownikom za lojalną pracę w sektorze budownictwa. System ten obowiązuje również zagraniczne firmy budowlane, świadczące usługi w Belgii.

Kwota 9,12 % może być płacona przez firmy zagraniczne działające w Belgii bezpośrednio pracownikom, o ile będzie w tej kwestii podpisane porozumienie pomiędzy Konfederacją Budownictwa a firmą działającą na terenie Belgii. Takie porozumienie zostało podpisane przez płatnika składek O. B. Sp. z o.o.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że w istocie bon lojalnościowy, jak wynika z przedłożonych przez odwołującą się dokumentów oraz jej zeznań jest dodatkiem, który Fundusz Społeczny Pracowników Branży Budowlanej przyznaje wyspecjalizowanym pracownikom budowlanym. Dodatek polega na wypłacie rocznej premii pracownikom, którzy w ciągu roku zatrudnienia pracowali w jednej lub wielu firmach budowlanych. Premia stanowi wynagrodzenie dla pracownika za jego lojalność wobec sektora budowlanego. Dodatek zostaje najpierw przyznany przez Fundusz Społeczny, a pracodawca opłaca składkę na finansowanie tego dodatku.

W świetle powyższego Sąd Okręgowy przyjął, że świadczenie w postaci „premię lojalnościowej” nie było świadczeniem wypłacanym z definicji przez pracodawcę pracownikowi, lecz wpłacane do stosownej instytucji belgijskiej zgodnie z obowiązującymi w Belgii przepisami i jako takie nie stanowiło przychodu pracownika uzasadniającego odprowadzenie od tej należności składek na ubezpieczenia. To, że z przyczyn technicznych dystrybucją tej należności - za zgodą instytucji belgijskiej - zajęła się odwołująca się, nie może, w ocenie Sądu pierwszej instancji, powodować, że wypłaty te należy traktować jako podlegające

składkom na ubezpieczenia społeczne. Nie były to bowiem wypłaty dokonywane przez pracodawcę w ramach umówionego wynagrodzenia za pracę czy szerzej - w ramach świadczeń ze stosunku pracy. Pracodawca działał tu jedynie jako upoważniony przez właściwy urząd dystrybutor środków, które od niego winna otrzymać instytucja belgijska i sama dalej je rozdzielać pracownikom branży budowlanej. Tak natomiast wypłacane świadczenie nie może być traktowane jako przychód ze stosunku pracy, albowiem to nie pracodawca je przyznał i wypłacił z własnych środków, lecz jedynie dokonał tego w imieniu innej instytucji i *de facto* - z należnych jej środków.

Zdaniem Sądu Okręgowego, odwołania płatnika składek w pozostałej części, z przyczyn omówionych powyżej, należało natomiast oddalić.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 20 listopada 2012 roku oddalił apelacje wniesione od opisanego wyżej wyroku Sądu pierwszej instancji przez organ rentowy (dotyczyła ona punktu I, II i IV wyroku) oraz przez odwołującą się Spółkę (dotyczyła ona punktu III wyroku).

Sąd Apelacyjny podkreślił, że istota sporu w analizowanej sprawie sprowadzała się do rozstrzygnięcia dwóch spornych kwestii, tj. (-) czy wypłaty z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowych w określonych latach na rzecz pracowników odwołującej się O. B. Sp. z o.o. uznać należy za przychód, pomimo ich późniejszego zwrotu na konto spółki? oraz (-) czy tzw. „premie lojalnościowe” wypłacane pracownikom odwołującej się O. B. Sp. z o.o. zgodnie z prawem belgijskim stanowią podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne według prawa polskiego?

Zdaniem Sądu drugiej instancji, z uwagi na to, iż analizowana sprawa ma charakter transgraniczny - pracownicy polscy wykonywali pracę na terytorium Belgii, zaś zarówno Polska jak i Belgia są członkami w Unii Europejskiej - w ramach rozważania spornych w niniejszym postępowaniu kwestii niezbędna była analiza powyższych problemów na gruncie prawa wspólnotowego.

Sąd odwoławczy - przywołując treść art. 13 ust. 1 i 2 lit. a) oraz art. 14 ust. 1 lit. a) pkt I i II obowiązującego do dnia 30 kwietnia 2010 r. rozporządzenia Rady (EWG) Nr 1408/71 z 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących

działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin przemieszczających się w obrębie Wspólnoty (Dz.Urz.WE L 149 z dnia 05 lipca 1971 r., s. 2 i nast. ze zm., dalej: „rozporządzenie Rady”), art. 13 ust. 1 rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia (EWG) nr 1408/71 i decyzję nr 202 z dnia 17 marca 2005 r. w sprawie wzorów formularzy niezbędnych do stosowania rozporządzeń Rady (EWG) nr 1408/71 i nr 574/72 - wskazał, że płatnik uzyskał w odniesieniu do wszystkich pracowników zaświadczenia potwierdzające właściwość prawa polskiego do zobowiązań wynikających z umów o pracę pracowników objętych spornymi decyzjami organu rentowego. Sytuację ubezpieczeniową pracowników regulowały zatem polskie przepisy prawa ubezpieczeń społecznych, mimo iż praca wykonywana była na terytorium Belgii, co oznaczało, że składki na ubezpieczenia społeczne należało opłacać w Polsce, a podstawę ich wymiaru ustalać według polskich przepisów. W dalszej kolejności, powołując się na art. 18 ust. 1 i art. 4 pkt 9 ustawy systemowej oraz art. 10 ust. 1 pkt 1 i art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, Sąd ten stwierdził, że za przychód w znaczeniu ekonomicznym uznaje się wszelkie przysporzenia majątkowe o charakterze trwałym, powodujące wzrost aktywów albo zmniejszenie pasywów, których rzeczywiste otrzymanie powoduje obowiązek zapłaty podatku dochodowego. Zatem w zakresie nienależnych wypłat z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowych, które zostały zwrócone do kasy Spółki przez jej pracowników, przysporzenia nie mają charakteru trwałego i nie mogą stanowić podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. W ocenie Sądu drugiej instancji, przyjęcie trafności poglądu, że skoro kwoty z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowych zostały wypłacone lub też uznano konto pracownika z tego tytułu, to powstał przychód, od którego należy odprowadzić składki na ubezpieczenia społeczne, nie uwzględniałoby ekonomicznego aspektu przysporzenia na rzecz pracowników, które w chwili orzekania już nie istnieje. Niecelowe byłoby zatem oskładkowanie zwróconych przez pracowników kwot z tytułu zwrotu kosztów podróży służbowych, a następnie korekta dokumentów przez płatnika.

Sąd Apelacyjny zważył ponadto, że wprawdzie odwołująca się Spółka uzyskała w odniesieniu do wszystkich pracowników druki E – 101, potwierdzające

właściwość prawa polskiego, jednak podkreślił specyficzny charakter tzw. „premił lojalnościowych”.

Dodał też, że analiza zakresu przedmiotowego rozporządzenia Rady (EWG) Nr 1408/71 z 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin przemieszczających się w obrębie Wspólnoty (Dz.Urz.WE L 149 z 05.07.1971 r., s. 2 i n. ze zm.) określonego w artykule 4 tego rozporządzenia prowadzi do wniosku, iż tzw. „premie lojalnościowe” nie mieszczą się w zakresie przedmiotowym powołanego aktu. Nie należą bowiem do działów zabezpieczenia społecznego określonych w pkt 1 artykułu 4, a nadto ich charakter jest składkowy (pracodawca ma bowiem obowiązek z tego tytułu odprowadzić składkę w wysokości 9,12% wynagrodzenia do belgijskiego funduszu przy belgijskiej Konfederacji Budownictwa). Zatem nie ma podstaw do zastosowania pkt 2a artykułu 4 cytowanego aktu. Jest to więc specjalne świadczenie z belgijskiego systemu prawnego, finansowane ze składek pobieranych od wszystkich przedsiębiorców budowlanych, także zagranicznych, wykonujących usługi na terenie Belgii, stanowiące wyraz uprzywilejowania pracowników budowlanych ze względu na pracę w określonej grupie zawodowej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, oskładkowanie tzw. „premił lojalnościowych” drugi raz w Polsce (pierwszy raz składka miała być opłacona przez pracodawcę do belgijskiego funduszu w wysokości 9,12% wynagrodzenia) oznaczałoby naruszenie zasady niedyskryminacji w zatrudnieniu obywateli polskich wobec obywateli belgijskich. Przysporzenie z tytułu premii lojalnościowych obywateli polskich wykonujących pracę na terenie Belgii byłoby bowiem mniejsze niż przysporzenie pracowników belgijskich z tego samego tytułu wykonujących pracę w sektorze budownictwa.

Swobodny przepływ pracowników oznacza, że obywatele UE mają prawo do takiego samego traktowania, jakie przysługuje obywatelom państwa przyjmującego w zakresie dostępu do zatrudnienia, warunków pracy oraz wszelkich innych przywilejów socjalnych i podatkowych, które mogą ułatwić integrację pracownika w danym państwie.

Organ rentowy wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 20 listopada 2012 r., zaskarżając ten wyrok w zakresie: (-) punktu 1, którym oddalono apelację organu pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 24 stycznia 2012 r. dotyczącą zainteresowanych: P. W., G. B., K. N., S. K., A. W.; (-) punktu 2, którym obciążono organ pozwany kosztami zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej.

Zaskarżonemu wyrokowi skarżący organ rentowy zarzucił:

(-) niewłaściwą wykładnię oraz niezastosowanie art. 18 ust. 1 i art. 4 ust. 9 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 10 ust 1 pkt 1 i art. 11 ust 1, art. 12 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych przez uznanie, iż przychód wypłacony przez odwołującego pracownikom w ramach „podróży służbowych” nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, ponieważ nie miał on charakteru trwałego, a zatem w sensie ekonomicznym nie można mówić o przysporzeniu majątkowym, pomimo że pracownicy P. W., G. B., K. N., S. K., A. W. w latach kalendarzowych 2007 i 2008 otrzymali od pracodawcy środki pieniężne - zwrot kosztów podróży służbowych na podstawie poleceń wyjazdów służbowych. Tym samym, w opinii organu rentowego, Sąd całkowicie pominął definicję przychodu wyrażoną w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych;

(-) naruszenie prawa materialnego, to jest art. 13 ust 1 - obowiązującego do dnia 30 kwietnia 2010 r. rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego dla pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin przemieszczających się w obrębie Wspólnoty w związku z art. 18 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 10 ust 1, art. 11 ust 1, art. 12 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych przez ich niezastosowanie i przez to przyjęcie, że przychód wypłacony przez odwołującą się pracownikom w ramach „premił lojalnościowych” nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne,

(-) naruszenie prawa materialnego, to jest art. 4 i art. 13 ust 1, ust 2 lit a, art. 14 ust 1 lit a i b obowiązującego do dnia 30 kwietnia 2010 r. rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego dla pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin przemieszczających się w obrębie Wspólnoty w związku z art. 18 ust 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 10 ust 1, art. 11 ust 1, art. 12 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych przez ich niewłaściwą wykładnię i przez to przyjęcie, iż nie powinny stanowić podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne.

Z uwagi na zaistniałe uchybienia organ rentowy wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie w zaskarżonej części wyroku Sądu Apelacyjnego i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania lub o uchylenie zaskarżonej części wyroku Sądu Apelacyjnego i poprzedzającego go wyroku Sądu Okręgowego oraz orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie odwołań, a także o zasądzenie kosztów postępowania.

W uzasadnieniu skargi organ rentowy, odnosząc się do wypłaconych „premił lojalnościowych”, podniósł, że zgodnie z art. 13 ust 1 obowiązującego do dnia 30 kwietnia 2010 r. rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 z 14 czerwca 1971 r. w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego dla pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek oraz do członków ich rodzin przemieszczających się w obrębie Wspólnoty osoby, do których stosuje się niniejsze rozporządzenie, podlegają ustawodawstwu tylko jednego Państwa Członkowskiego.

Zgodnie z przepisami prawa wspólnotowego, kwestie związane z zabezpieczeniem społecznym, w tym podstawy wymiaru składek, zasady wymiaru ocenia się wedle polskiego ustawodawstwa. Zdaniem autora skargi, powyższe dotyczy również wypłaconych zainteresowanym „premił lojalnościowych”.

Takie stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w zakresie rozstrzyganych tym samym wyrokiem kwestii wypłaconych należności z tytułu podróży służbowych.

Natomiast w związku z wypłaconymi „premiami lojalnościowymi” uznał, iż nie mieszczą się one w zakresie przedmiotowym rozporządzenia 1408/71, o których mowa w art. 4.

Przyjęcie przez Sąd Apelacyjny i odwołanie się w tym drugim przypadku do art. 4 rozporządzenia jest, w opinii wnoszącego skargę, rażącym naruszeniem powołanych przepisów. Artykuł ten odnosi się bowiem do zakresu świadczeń przysługujących osobom podlegającym rozporządzeniu 1408/71 z tytułu zabezpieczenia społecznego, natomiast w żaden sposób nie odnosi się on do kwestii związanych z ustaleniem podstawy wymiaru składek. Kwestie te są bowiem regulowane przez poszczególne ustawodawstwa krajowe.

W skardze wyrażono również pogląd, że przyjęcie przez Sąd, iż „premie lojalnościowe” nie podlegają regulacjom rozporządzenia 1407/71, skutkuje naruszeniem wskazanych przepisów ustawodawstwa polskiego, w szczególności art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 10 ust. 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest częściowo usprawiedliwiona. Oceniając ją, skład rozpoznający przedmiotową sprawę w pełni podziela stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w analogicznej sprawie, wyrażone w wyroku z dnia 10 kwietnia 2014 r., II UK 386/13 (dotychczas niepublikowanym) oraz zaprezentowaną tam argumentację.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie również uznaje więc, że nieskuteczne są zarzuty skarżącego odnoszące się do nieuwzględnienia w podstawie wymiaru składek przychodu uzyskanego przez zainteresowanych z tytułu „podróży służbowych”.

W tym zakresie Sąd Najwyższy uważa za niezbędne przypomnieć, iż zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych będących pracownikami stanowi przychód, o którym mowa między innymi w art. 4 pkt 9 ustawy, co oznacza

przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Przepis art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, odczytywany w związku z art. 11 ust. 1 tej ustawy, za przychody ze stosunku pracy uznaje z kolei wszelkiego rodzaju otrzymane (wypłacone pracownikowi) lub postawione do dyspozycji pracownika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń, bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenie zasadnicze, wynagrodzenie za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

Trafnie skarżący podnosi zatem, że powołane wyżej przepisy nie uzależniają uwzględnienia w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne uzyskanego przez pracownika przychodu od jego „trwałości”. Nie może to jednak prowadzić do uwzględnienia skargi kasacyjnej w omawianym obecnie zakresie. Skarżący, ograniczając się do postawienia zarzutu błędnego zdefiniowania pojęcia przychodu, pomija bowiem, że podstawę zaskarżonego wyroku w tej części stanowiło przede wszystkim podzielenie przez Sąd odwoławczy oceny Sądu pierwszej instancji co do niecelowości oskładkowania świadczeń wypłaconych zainteresowanemu z tytułu podróży służbowych, a następnie dokonywania korekt w tym zakresie w sytuacji, gdy na datę orzekania sporne kwoty zostały pracodawcy zwrócone. Sąd drugiej instancji - aczkolwiek jasno tego nie wyraził - odwołał się zatem do wynikającej z art. 316 § 1 k.p.c. zasady aktualności orzeczenia sądowego. Dokonanej w tym kontekście oceny skarżący nie podważa zaś stosownymi zarzutami, co powoduje, że prawidłowość stanowiska Sądu odwoławczego uchyla się spod kontroli kasacyjnej.

Usprawiedliwiona jest natomiast skarga kasacyjna w zakresie odnoszącym się do nieuwzględnienia w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne wypłaconych zainteresowanemu „premił lojalnościowych”.

Sąd drugiej instancji - pomimo przyjęcia, że na podstawie art. 13 ust. 1 i art. 14 ust. 1 lit. a rozporządzenia Rady zainteresowani podlegali w zakresie ubezpieczeń społecznych ustawodawstwu polskiemu - uznał, że sporne świadczenia nie stanowią podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia, gdyż po pierwsze - nie wchodzi one w zakres przedmiotowy rozporządzenia Rady, skoro nie zostały wymienione w art. 4 pkt 1 (prawidłowo: ust. 1) i nie ma do nich zastosowania art. 4 pkt 2a (prawidłowo: ust. 2a) tego aktu, po drugie - stanowią „specjalne świadczenie z belgijskiego systemu prawnego” finansowane ze składek pobieranych od wszystkich przedsiębiorców budowlanych wykonujących usługi na terenie Belgii, po trzecie - ich ponowne oskładkowanie oznaczałoby naruszenie zasady niedyskryminacji w zatrudnieniu obywateli polskich wykonujących pracę w sektorze budownictwa na terenie Belgii w stosunku do pracowników belgijskich.

W ocenie Sądu Najwyższego, argumentacja ta nie zasługuje jednak na aprobatę. Stosownie do art. 4 ust. 1 rozporządzenia Rady, znajduje ono zastosowanie do wszystkich ustawodawstw odnoszących się do działów zabezpieczenia społecznego, które dotyczą: a) świadczeń w razie choroby i macierzyństwa; b) świadczeń z tytułu inwalidztwa, łącznie ze świadczeniami służącymi zachowaniu albo zwiększeniu zdolności do zarobkowania; c) emerytur; d) świadczeń dla osób pozostałych przy życiu; e) świadczeń z tytułu wypadku przy pracy i choroby zawodowej; f) świadczeń z tytułu śmierci; g) zasiłków dla bezrobotnych; h) świadczeń rodzinnych, zaś zgodnie z art. 4 ust. 2a - również do specjalnych świadczeń pieniężnych o charakterze nieskładkowym, przewidzianych w ramach ustawodawstwa, które z uwagi na jego zakres podmiotowy, cele i/lub warunki nabycia uprawnienia posiada cechy zarówno ustawodawstwa dotyczącego zabezpieczenia społecznego, o którym mowa w ust. 1, jak również pomocy społecznej. Nie jest więc trafny pogląd Sądu drugiej instancji, jakoby zakres przedmiotowy rozporządzenia Rady określony w jego art. 4 ust. 1 i ust. 2a odnosił się do świadczeń stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. Niewątpliwie zakres ten odnosi się bowiem do świadczeń przysługujących z systemów zabezpieczenia społecznego na wypadek ryzyk enumeratywnie wymienionych w art. 4 ust. 1 rozporządzenia Rady oraz specjalnych świadczeń pieniężnych o charakterze nieskładkowym zdefiniowanych w art. 4 ust.

2a tego rozporządzenia, a przeznaczonych na zapewnienie: uzupełniającego, zastępczego lub dodatkowego ubezpieczenia od ryzyk objętych działaniami zabezpieczenia społecznego, o których mowa w ust. 1, które zagwarantują zainteresowanym osobom dochód na poziomie minimum egzystencji, uwzględniający sytuację gospodarczą i społeczną w zainteresowanym Państwie Członkowskim (lit. i) albo wyłącznie szczególnej ochrony niepełnosprawnym, ściśle powiązanej z otoczeniem społecznym takiej osoby w zainteresowanym Państwie Członkowskim (lit. ii). Skoro zatem w zakresie ubezpieczeń społecznych zainteresowani podlegali ustawodawstwu polskiemu, to również według tego ustawodawstwa winno podlegać ocenie ustalenie podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia.

Nie można również podzielić poglądu Sądu drugiej instancji, że „ premia lojalnościowa” nie stanowi przychodu ze stosunku pracy w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych z tego względu, iż jest „specjalnym świadczeniem przysługującym z belgijskiego systemu prawnego finansowanym ze składek pobieranych od wszystkich przedsiębiorców budowlanych”. Uszło uwadze Sądu odwoławczego, że art. 18 ust. 1 w związku z art. 4 pkt 9 ustawy systemowej oraz art. 12 ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych za podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne uznaje wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne dokonywane z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy, bez względu na źródło ich finansowania. Ponownie bowiem należy przypomnieć, iż zgodnie z treścią art. 18 ust. 1 ustawy systemowej, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych będących pracownikami stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9 ustawy, co oznacza przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Przepis art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych za przychody ze stosunku pracy uznaje zaś wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenie zasadnicze, wynagrodzenie za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie

od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych. Stosownie do treści art. 21 ustawy systemowej, określenie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek oraz wyłączenia z tej podstawy niektórych rodzajów przychodów pozostawiono ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego do uregulowania w drodze rozporządzenia. Na podstawie tej delegacji Minister Pracy i Polityki Socjalnej wydał w dniu 18 grudnia 1998 r. rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. Nr 161, poz. 1673 ze zm.). Z § 2 tego aktu prawnego nie wynika jednak, aby przychód z tytułu tzw. „premił lojalnościowych” nie stanowił podstawy wymiaru składek.

Z ustaleń faktycznych Sądów obu instancji wynika, że w każdym przypadku sporne świadczenia finansowane były przez pracodawcę zainteresowanych, niezależnie od tego czy to on dokonywał bezpośrednio ich wypłaty pracownikom, czy też wypłaty dokonywał inny podmiot, jednakże ze środków pochodzących ze składek pracodawców branży budowlanej i przeznaczonych na wypłatę tych świadczeń. Nie powinno również budzić wątpliwości, że „premie lojalnościowe”, stanowiące - jak przyjęły to Sądy obu instancji - wynagrodzenie pracownika za lojalność wobec belgijskiego sektora budowlanego i wyraz uprzywilejowania pracowników budowlanych ze względu na pracę w określonej grupie zawodowej, posiadają charakter przychodu z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy, gdyż właśnie wykonywanie tego zatrudnienia stanowiło podstawę ich wypłaty zainteresowanym.

Niezrozumiałe są z kolei wywody Sądu drugiej instancji odnoszące się do „naruszenia zasady niedyskryminacji w zatrudnieniu obywateli polskich wobec obywateli belgijskich” z uwagi na „oskładkowanie ‘premił lojalnościowych’ drugi raz w Polsce”. Rozważania Sądu odwoławczego w tym zakresie pozostają poza ustalonym stanem faktycznym, zgodnie z którym obowiązek przekazywania do Funduszu Społecznego Pracowników Branży Budowlanej przy belgijskiej Konfederacji Budownictwa składki w wysokości 9,12% wynagrodzeń pracowników z przeznaczeniem na wypłatę „premił lojalnościowych” obciążał pracodawcę i to tylko

w przypadku, gdy świadczeń tych nie wypłacał on pracownikom bezpośrednio. Ze stanu faktycznego nie wynika natomiast, aby składka przeznaczona na „premie lojalnościowe” była potrącana z wynagrodzeń pracowników lub aby od wypłat tego rodzaju pobierane były składki przez belgijskie instytucje ubezpieczeniowe.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.